

Technology and Scholarship in Education

Open
Access

ORIGINAL ARTICLE

Analysing the third elementary Persian book using the Cloze method with the approach of virtual education

Fahime Moslemi¹, Lili Fatehi^{2*}, Yaser Ghaleb Barabad³

¹ Ph.D. Student in Philosophy of Education, Department of Psychology & Educational sciences, Isfahan University, Isfahan, Iran.

² Master of Educational Management, Department of Psychology & Educational sciences, Islamic Azad University of Shiraz, Shiraz, Iran.

³ Ph.D. Student in Philosophy of Education, Department of Psychology & Educational sciences, Isfahan University, Isfahan, Iran.

Correspondence

Lili Fatehi

Email: fatehilya@gmail.com

How to cite

Moslemi, F., Fatehi, L. & Ghaleb Barabad, Y. (2023). Analysing the third elementary Persian book using the Cloze method with the approach of virtual education. *Technology and Scholarship in Education* 3(4), 65-72.

ABSTRACT

Content analysis is one of the documentary and covert methods that deals with the systematic, objective, quantitative and generalizable examination of the communication messages in the text and as a result does not enter into the interpretation and semiotics of the message content. The purpose of the present research is to evaluate the third-grade Persian textbook of 2018-2019 based on the Clouse method and assess the degree of adherence of its content to the principles of planning in setting the structure. The case study was the third-grade Persian book, a random sample of 26 third-grade elementary school students in Shiraz city was selected to implement the cloze method. A researcher-made test was used to collect information. The analysis of the information showed that the content of the material is self-learning and independent. So it is suggested that the teachers use the students' abilities in teaching this lesson in the virtual education or teaching in multi-grade schools and focus more on other lessons.

KEYWORDS

Virtual education, Content analysis, Persian Book, Cloze method.

نشریه علمی

فناوری و دانش پژوهی در تعلیم و تربیت

«مقاله پژوهشی»

تحلیل کتاب فارسی سوم ابتدایی با روش کلوز با رویکرد آموزش مجازی

فهیمه مسلمی^۱، لیلی فاتحی^{۲*}، یاسر غالب برآباد^۳

چکیده

تحلیل محتوا از روش‌های اسنادی و پنهان‌گر است که به بررسی نظام‌مند، عینی، کمی و تعمیم‌پذیر پیام‌های ارتباطی موجود در متن می‌پردازد و در نتیجه وارد تاویل و نشانه‌شناسی محتوای پیام نمی‌شود. هدف از پژوهش حاضر ارزیابی کتاب فارسی پایه سوم ابتدایی سال ۱۳۹۸-۱۳۹۹ بر اساس روش کلوز و دسترسی به میزان پایبندی محتوای آن به رعایت اصول برنامه‌ریزی در تنظیم ساختار است. مورد مطالعه، کتاب فارسی پایه‌ی سوم است و برای اجرای روش یک نمونه تصادفی شامل ۲۶ دانش‌آموز کلاس سوم ابتدایی شهر شیراز انتخاب شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از آزمون محقق ساخته استفاده شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان داد که محتوای مطالب در سطح خودآموز و مستقل می‌باشد. لذا به معلمان پیشنهاد می‌شود در صورت آموزش مجازی یا تدریس در مدارس چندپایه از توانایی‌های دانش‌آموزان در تدریس این درس استفاده نموده و تمرکز خود را بیشتر بر درس‌های دیگر قرار دهند.

واژه‌های کلیدی

آموزش مجازی، تحلیل محتوا، کتاب فارسی، روش کلوز.

^۱ دانشجوی دکتری فلسفه‌ی تعلیم و تربیت، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
^۲ کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی شیراز، شیراز، ایران.
^۳ دانشجوی دکتری فلسفه‌ی تعلیم و تربیت، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

نویسنده مسئول:

لیلی فاتحی

رایانامه: fatehilyla@gmail.com

استناد به این مقاله:

مسلمی، فهیمه، فاتحی، لیلی و یاسر غالب برآباد (۱۴۰۲)، تحلیل کتاب فارسی سوم ابتدایی با روش کلوز با رویکرد آموزش مجازی. فصلنامه فناوری و دانش پژوهی در تعلیم و تربیت،

۳(۴). ۶۵-۷۲

مقدمه

انسان با تربیت معنی پیدا می‌کند و پیشرفت‌ها و دست‌آوردهای او محصول و مرهون تربیت است. به قول کانت^۱: «بشر تنها با تعلیم و تربیت آدم تواند شد و آدمی جز چیزی از آنچه تربیت از او می‌سازد نیست» (شکوهی، ۱۳۶۸). در این ارتباط، تربیت تجربی از اهمیت اساسی برای نظام تعلیم و تربیت هر کشور برخوردار است و ایجاب می‌کند که طرز تلقی ما نسبت به جهان، انسان، علم، یادگیری و شیوه‌های آن و سایر عناصر مربوط به تعلیم و تربیت تغییر کرده و دوباره توصیف شود. تعلیم و تربیت به علت ارتباط متقابل و عمیقی که با حوزه‌های مختلف معرفت و ارکان زندگی بشر دارد ناگزیر از تأثیر است و باید مطابق با تحولات جامعه، تجدید ساختار یافته تا بتواند پاسخگوی نیازها و خواست‌های افراد جامعه بوده و جامعه را در جهت تعالی سوق دهد (عطاران، ۱۳۸۳). سالانه چندین عنوان کتاب درسی، توسط آموزش و پرورش برای استفاده کودکان، نوجوانان و جوانان این مرز و بوم پس از طراحی، تدوین، تغییر و اصلاح منتشر می‌شود که در فرایند تولید و انتشار آن‌ها از معیارهای مختلفی استفاده می‌شود اما به نظر می‌رسد اغلب این معیارها کیفی و کلی بوده و از شفافیت کافی برخوردار نیستند. تعدادی از این نوشته‌ها توسط معلمان باتجربه و تعدادی دیگر به وسیله نویسندگان معتبر که تحصیلات و تخصص و مهارت نظری و فنی دارند فارسی می‌شود. در این بین پرسش اساسی این است که در تدوین آن‌ها از چه معیارهایی می‌توان استفاده کرد؟ و چگونه می‌توان این معیارها را کمی کرده و قضاوت در مورد محتواها را عینی کرد و پشتوانه تغییرات و تجدیدنظرها با این همه هزینه مستقیم و غیرمستقیم را مبتنی بر یافته‌های عینی و واقعی تحقیقات قرار داد؟

از این رو باید در نظر داشت که دوره‌ی ابتدایی از دوران حساس و مهم در تعلیم و تربیت و به‌خصوص در شکل‌گیری شخصیت تجربی دانش‌آموزان است. اهمیت موضوع تحقیق زمانی بیشتر نمایان می‌شود که بدانیم با توجه به تحولی که در دوره‌ی ابتدایی به وجود آمده، به عبارت دیگر پایه سوم در سال ۹۲-۱۳۹۱ برای اولین بار بعد از حدود پنج دهه دوباره احیا شده و توجه برنامه‌ریزان به آن حائز اهمیت فراوان است. آموزش فارسی در دوره‌ی ابتدایی از اهمیت زیادی برخوردار است و نباید فراموش کرد که کودکان در این دوره در مرحله عملیات عینی قرار دارند؛ از این رو مسائل عینی و ملموس که مرتبط با موضوع زندگی فردی و تجربی او است، سریع و قابل فهم‌تر می‌باشد (چیت‌ساز، ۱۳۸۹).

بنابراین تربیت به‌عنوان یک ضرورت نظام آموزشی از یک‌سو و جایگاه مبهم آن در برنامه‌ی درسی و محتوای آموزشی از سوی دیگر نیاز به پژوهش در این زمینه را ضروری می‌سازد، زیرا این امر بر ساخت شخصیت فرد هم از نظر علمی و هم از نظر کیفی تأثیر دارد و یادگیری‌های این دوره مقدمه‌ای برای دستیابی به ظرفیت‌های بعدی خواهد بود. بنابراین هرگونه تعلل در تدوین و تألیف منابع یادگیری این دوره و آموزش‌های خاص آن پیامدهای سوء و شاید دائمی به همراه خواهد داشت (رضایی، ۱۳۸۵). در این میان برای تغییر و تعدیل رفتار فراگیران، نقش اساسی برعهده آموزش و پرورش است. نظام آموزش و پرورش ایران متمرکز و برنامه، کتاب و معلم، محورهای اساسی آموزش و یادگیری‌اند و در بسیاری از موارد کتاب درسی تنها رسانه آموزشی است که در اختیار معلم قرار دارد و فرآیند تدریس و یادگیری تنها با اتکا به محتوای برنامه درسی صورت می‌پذیرد. درحقیقت کتاب درسی یا محتوا در نظام‌های آموزشی سند مکتوب و مدون تعلیم و تربیت محسوب می‌شود که فعالیت‌ها و تجارب یادگیرندگان بر محور آن سازماندهی می‌شود. بنابراین محتوای مطلوب کتاب‌های درسی می‌تواند دانش‌آموزان را به چالش فکری وادارد و پاسخگوی نیازمندی‌های عصر جدید انسان‌ها باشد (آقازاده، ۱۳۸۵). جوامع بشری در سایه آموزش مفاهیم توسط نهادهایی مختلف، فرد و افراد مورد نظر خود را جهت حضور، شرکت، رشد و حیات آن اجتماع انتخاب می‌کنند. هر جامعه در هر زمان متناسب با مقتضیات زمانی خود، فرد مورد پسند خود را جهت زندگی فردی، تجربی، سیاسی و اقتصادی آماده و به کار می‌گیرد (افهمی، ۱۳۸۵).

کتاب درسی در نظام‌های متمرکز آموزش و پرورش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و معلمان عمده فعالیت‌های آموزشی خود را بر محور کتاب درسی و در جهت تحقق اهداف آن متمرکز کرده و فرایند یادگیری را هدایت می‌کنند. بنابراین ضرورت دارد کتاب‌های درسی براساس موازین یاددهی-یادگیری تدوین و بر مبنای اصول تحلیل محتوا، مواد و محتوای مطلوب را گزینش و به شیوه مناسب ارائه نمایند. آشنایی محققین با درس فارسی و تجارب متوالی تدریس و جایگاه درس فارسی در زندگی فراگیران و احساس دشواری مطالب از نظر خواندن درک پیام آن‌ها برای فراگیران کلاس سوم ابتدایی انگیزه مطالعه موضوع را شکل داد. لذا هدف اصلی در این مطالعه ارزیابی و تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه سوم ابتدایی براساس تکنیک کلوز است تا علاوه بر معرفی

سمیعی و افضل‌خانی (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان تحلیل محتوای کتاب هدیه‌های آسمانی پایه سوم ابتدایی به روش ویلیام رومی نشان دادند که متن و تصاویر کتاب هدیه‌های آسمانی با ضریب درگیری ۰/۰۲ و ۰/۲۵ غیرفعال و غیرپویاست و پرسش‌ها با ضریب درگیری ۱/۳۶ فعال و پویا است.

روش کلوز در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ پرداخته است.

نظام آموزشی فعلی ایران نظامی متمرکز و برنامه درسی آن منحصر به کتاب درسی است که در کل کشور استفاده می‌شود. این درحالی است که با توجه به وسعت کشور، تنوع و تعدد اقوام و مشکلات ناشی از آن، رشد سریع علوم و فناوری، تغییر سریع در هنجارها و ارزش‌های اجتماعی، ضرورت دارد که کتاب‌های درسی با دقت کافی و در حد امکان، عاری از هر عیب و نقص مطابق با اهداف تعیین شده و اصول علمی تالیف شوند.

چگونگی تنظیم محتوای کتب درسی عامل مهمی در تعیین چگونگی یادگیری است. گاهی عدم کارایی و نامناسب بودن محتوا و عدم تناسب آن با توانایی درک و فهم دانش‌آموزان، یادگیری را مشکل می‌کند یا نتیجه کمتر از انتظار به بار می‌آورد. بنابراین در تهیه کتب درسی موثر و اثربخش فعالیت آموزشی و تجارب یادگیری باید به گونه‌ای تنظیم شوند که یکدیگر را تقویت کنند و فعالیت‌های یادگیری با توانایی‌های دانش‌آموزان منطبق باشند تا بتوانند الگوی رفتاری مورد نظر را در یادگیرنده به وجود بیاورند.

در حال حاضر کتاب‌های درسی یکی از مهم‌ترین مراجع و منابع برای یادگیری به‌شمار می‌آیند. چون بیشتر فعالیت‌های آموزشی در چارچوب این رسانه صورت می‌پذیرد. موارد زیر از جمله دلایلی می‌باشند که اهمیت این رسانه را در کشور ما نشان می‌دهد:

- متمرکز بودن فعالیت‌های معلمان براساس کتاب درسی
- محدود بودن امتحان و ارزشیابی به مطالب و محتوای کتاب درسی
- تحقق بخشیدن به بیشتر اهداف آموزش و پرورش از طریق این رسانه.
- ملزم بودن دانش‌آموزان به خواندن کتاب‌هایی که از سوی دفتر برنامه‌ریزی، تدوین و معرفی شده‌اند.
- وجود نظامی متمرکز که برای تمام کشور، یک برنامه، یک کتاب و یک ارزشیابی دارد.
- نامناسب بودن شرایط آموزشی و کمبود امکانات
- عدم مهارت کافی معلمان در شناخت هدف‌های آموزشی و کاربرد شیوه‌های مناسب تدریس و متکی بودن آن‌ها به کتاب درسی.

شاخص‌ها برای استفاده معلمان و کارشناسان، بازخوردهای مناسبی در راستای ارتقاء بیش از پیش و تأثیرگذاری بهتر مطالب درسی در اختیار مؤلفان و برنامه‌ریزان درسی قرار گیرد.

پژوهش‌های متعددی در خصوص تحلیل محتوا صورت گرفته است که در ذیل به شرح آن‌ها پرداخته شده است:

جوادی‌پور (۱۳۷۴) کتاب‌های تعلیمات تجربی سال اول، سوم و سوم راهنمایی سال ۱۳۷۴ را براساس تکنیک ویلیام رومی مورد پژوهش قرار داد و به این نتیجه رسید که محتوا و تصاویر (به غیر از تصاویر کتاب پایه‌ی اول) کتاب‌های هر سه پایه به روش غیرفعال تألیف شده و منجر به یادگیری عمیق و پایدار نمی‌شود و نیاز به بازنگری دارد.

ایمانی و مظفر (۱۳۸۲) در پژوهشی به تحلیل محتوای کتاب هدیه‌های آسمانی و کتاب کار پایه سوم دبستان سال ۱۳۸۱ در مقایسه با تعلیمات دینی سال ۱۳۸۰ به روش ویلیام رومی پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که ضریب درگیری دانش‌آموزان با متن و تصاویر در کتاب تعلیمات دینی و کتاب هدیه‌های آسمانی و کتاب کار پایین است و منجر به درگیری دانش‌آموزان با متن و تصاویر نمی‌شود، اما ضریب درگیری ۱/۱ در پرسش‌ها بیانگر این امر است که کتاب هدیه‌های آسمانی موجب درگیری بیشتر دانش‌آموزان شده، در صورتی که کتاب تعلیمات دینی در این زمینه ضعیف عمل کرده است.

دهقانی (۱۳۸۵) به بررسی میزان فعال یا غیرفعال بودن محتوای کتاب هدیه‌های آسمانی و کتاب کار پایه چهارم ابتدایی پرداخته است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که متن و تصاویر کتاب هدیه‌های آسمانی و کتاب کار پایه‌ی چهارم ابتدایی در سال ۸۴-۱۳۸۳ با ضریب درگیری ۰/۲۵ و ۰/۳۱ به روش غیرفعال و پرسش‌های هر دو با ضریب درگیری ۰/۵۷ به روش فعال تدوین شده‌اند.

نتایج پژوهش یعقوبیان (۱۳۷۷) نشان می‌دهد که از میان سه مقوله متن، پرسش و تصاویر کتاب جغرافیای دوره‌ی پیش‌دانشگاهی در سال تحصیلی ۱۳۷۷ تنها پرسش‌ها می‌توانند منجر به یادگیری فعال دانش‌آموزان گردند و متن و تصاویر کتاب نمی‌توانند سبب یادگیری فعال در دانش‌آموزان گردند، لذا بایستی مورد تجدیدنظر قرار گیرد.

نتایج پژوهش ابراهیم‌زاده (۱۳۷۸) نشان داد که محتوای کتاب تعلیمات تجربی سال ۱۳۷۶ از نظر میزان پوشش بر سطوح حیطه‌ی شناختی از توازن مناسبی برخوردار نمی‌باشد و در تدوین محتوا، سطح دانش و فهم بیشتر مورد توجه بوده‌اند و سطوح کاربرد، تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزشیابی کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی و روش آن تحلیل محتوا براساس روش کلوز است. جامعه آماری پژوهش، کتاب فارسی پایه سوم ابتدایی سال ۱۳۹۹-۱۳۹۸ است. به‌منظور تعیین ضریب پایایی تکنیک کلوز، مستندات جمع‌آوری شده به دو نفر از اساتید حوزه‌ی برنامه‌ی درسی که با تکنیک کلوز آشنا بودند، داده شد و پس از تایید ایشان تحلیل انجام شد. مقایسه و تطبیق نتایج حاصل با نظر پژوهشگر نشان داد که حدود ۸۷٪ درصد نظرات اساتید با یافته‌های این پژوهش همخوانی داشته است که نشان از هم‌سویی نظرات و در نتیجه پایایی مطلوب روش تحقیق بود. این روش بر کل‌نگری تاکید دارد و یک روش گشتالتی است. با این روش می‌توان به سطح متن کتاب‌ها از نظر مستقل (خودآموزی) و سطح فشار روانی و سطح آموزشی بودن پی برد.

۱- انتخاب چند متن از قسمت‌های مختلف کتاب که فراگیران آن‌ها را نخوانده‌اند.

۲- اولین جمله هر متن را به صورت اولیه خودش (بدون تغییر) می‌نویسیم.

۳- سومین کلمه هر متن را حذف می‌کنیم و به جای آن‌ها نقطه‌چین می‌گذاریم.

متن‌های نقطه‌چین شده را به دانش‌آموزان می‌دهیم تا مناسب‌ترین مفهوم را در جای خود بنویسند (تعداد جمله‌ها براساس توانایی فراگیران از ۳۰ تا ۱۰۰ قابل تغییر است اما ۵۰ مناسب‌تر است). جواب‌ها را تصحیح کرده و به درصد تبدیل می‌کنیم و با توجه به محور زیر عمل می‌کنیم، اگر نتیجه میانگین جواب‌ها بین ۰ تا ۴۰ درصد باشد متن موردنظر در سطح ناامیدی و فشار روانی است یعنی فراگیر توان مطالعه و درک صحیح مطالب را ندارد. اگر بین ۴۰ تا ۶۰ درصد باشد خوب است و در سطح آموزشی است. اگر بین ۶۰ تا ۱۰۰ درصد باشد در سطح مستقل است یعنی بدون کمک دیگران و معلم، دانش‌آموز قادر به یادگیری است (معروفی و همکاران، ۱۳۸۸).

یافته‌ها

پرسش پژوهش: سطح خوانایی کتاب فارسی سوم ابتدایی تا چه حدی با توانایی دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی مناسب است؟

آنجایی که بیشتر کتاب‌ها دارای تصاویر، آمارها، پرسش‌ها، نمودار و... می‌باشند، می‌توانند در درک بهتر مطالب به فراگیران خود کمک کنند. موجب صرفه‌جویی در وقت معلم و یادگیرنده می‌شوند. معلم را از بحث‌های اضافی فارغ می‌کند. یادگیرندگان را به مطالعه عادت می‌دهد. محتوا و خط‌مشی‌های آموزش را مشخص می‌نماید. از پراکندگی مطالب و متمرکز شدن فراگیر بر موضوعی واحد جلوگیری می‌کند و به فعالیت‌های معلم و دانش‌آموز نظم می‌دهد.

برای دست یافتن به این ارزش‌ها یا هر نوع اهداف و رسالت دیگر کتاب باید دارای معیارها، اصول و ضوابط خاصی باشد که وجود آن‌ها در فرآیند طراحی کتاب‌های درسی ضروری است.

در دهه‌های اخیر تغییراتی مهم در برنامه‌ها، نظام آموزشی و به طبع آن در تهیه و تنظیم کتاب‌ها و مواد آموزشی صورت گرفته است که این تغییرات برای شرکت دادن دانش‌آموزان در فعالیت‌های آموزشی بوده است و چون تصور می‌شود دانش‌آموزان مصرف‌کنندگان بی‌چون و چرای اصلاحات آموزشی به حساب می‌آیند، قطعاً انجام تغییرات در کتاب‌های درسی و انجام اصلاحات در ابعاد گوناگون آموزشی تأثیرگذار است (ستایش، ۱۳۸۵). از تغییراتی که در سال ۱۳۹۱ در نظام آموزشی مدارس کشورمان شاهد اجرای آن بودیم، طرح ۳-۳-۶ بود که شامل ۶ سال دوره‌ی ابتدایی، ۳ سال دوره‌ی ابتدایی اول و ۳ سال ابتدایی دوم می‌باشد. در این میان یکی از کتاب‌ها، کتاب فارسی پایه سوم است. با توجه به جایگاه و اهمیت این کتاب در مجموعه‌ی دروس پایه سوم ابتدایی و توجه به اهداف در نظر گرفته شده برای این کتاب در دوره ابتدایی و ضرورت ارزشیابی و بازنگری محتوای کتاب مورد نظر به‌ویژه از زمان انتشار آن تاکنون که به شیوه‌ی تحلیلی مورد بررسی قرار نگرفته است، پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه‌ی سوم ابتدایی براساس روش کلوز پرداخته است.

پرسش پژوهش

سطح خوانایی کتاب فارسی سوم ابتدایی تا چه حدی با توانایی دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی مناسب است؟

جدول ۱. داده‌های به دست آمده از کتاب فارسی پایه سوم با روش کلوز

درصد نمرات فراگیران	۹۰-۱۰۰	۸۰-۹۰	۷۰-۸۰	۶۰-۷۰	۴۰-۶۰	۰-۴۰
فراوانی	۴	۶	۷	۵	۳	۱
مجموع نمرات	۱۹۲۸					
میانگین	۷۴/۱۵					

می‌تواند کمی باشد (براساس آمار، ارقام و اندازه‌گیری) و هم می‌تواند کیفی باشد (با تمرکز بر روی تفسیر و درک متن). در هر دو حالت، کلمات، مضامین و مفاهیم را در متن، دسته‌بندی یا "کدگذاری" می‌شوند و در نهایت نتایج تجزیه و تحلیل می‌شوند. یکی از وظایف نظام‌های تعلیم و تربیت در سراسر جهان، جامعه‌پذیر کردن و کمک به سازگاری تجربی دانش‌آموزان است و بر این اساس یکی از مهم‌ترین وظایف نظام آموزشی کشور ما، برنامه‌ریزی برای پرورش، توسعه مهارت‌های فردی و تجربی و سازگار کردن افراد با جامعه می‌باشد که در این میان، نظام آموزش و پرورش و کتاب‌های درسی به‌عنوان یکی از قوی‌ترین نهادهای تربیتی، نقش مؤثری در تجربی بار آوردن دانش‌آموزان و فراهم کردن امکانات و شرایط مناسب برای ایجاد تغییرات مطلوب در آنان را برعهده دارد. در این راستا هدف از پژوهش حاضر تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه‌ی سوم ابتدایی براساس روش کلوز بود. برای دست یافتن به این هدف نتایج در قالب سؤال‌هایی مطرح و به بررسی آن‌ها پرداخته شد. طبق نتایج به دست آمده کتاب فارسی بررسی شده مطابق الگوی کلوز در سطح خودآموز و مستقل است که با آگاهی از این نتیجه معلم در کلاس‌های چندپایه می‌تواند یادگیری این درس را بیشتر به عهده دانش‌آموزان بگذارد یا در صورت تدریس مجازی یا الکترونیکی زمان کمتری را برای تدریس این کتاب اختصاص دهد. در پایان از تمامی کسانی که ما را در اجرای این پژوهش یاری کردند تشکر و قدردانی می‌شود. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به انجام پژوهش در یک مدرسه پسرانه در شهر شیراز اشاره نمود و با توجه به اینکه پژوهش نزدیک به پایان سال تحصیلی انجام شده است محتوایی تدریس نشده‌ای که نمونه از آن انتخاب شده است بخش محدودی از کتاب بوده است. همچنین پیشنهاد می‌شود دیگر کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی با استفاده از این روش تحلیل شوند و تحلیل کتاب‌های درسی با روش کلوز ابتدای سال تحصیلی انجام شود تا پژوهشگر در انتخاب متن تدریس نشده از کتاب با محدودیت کمتری مواجه شود.

برای ارزیابی سطح خوانایی و تصمیم‌گیری در این خصوص که کتاب مذکور در سطح کدام‌یک از موارد فشار روانی، آموزش مستقل و آموزش است، ابتدا از بخش‌هایی که فراگیران هنوز نخوانده بودند و در کلاس توسط معلم تدریس نشده بود به صورت تصادفی متن‌هایی انتخاب شد. سپس از متون مذکور جملات اول آن‌ها کامل نوشته شد و جملات بعدی از هر پنج کلمه یک کلمه حذف و به صورت جای خالی طراحی شد، به نحوی که مجموع جاهای خالی به ۵۰ رسید. در ادامه متون عین کتاب با جاهای خالی تعیین‌شده تایپ شد و پس از تکثیر در یک کلاس که به صورت تصادفی ساده انتخاب شده بود بین ۲۶ نفر دانش‌آموز سوم ابتدایی توزیع و از آنان خواسته شد متن‌ها را مطالعه کرده و کلمات مناسب را در جاهای خالی بنویسند، سپس برگه‌ها جمع‌آوری، تصحیح و نمرات به دست آمد. البته در تصحیح سعی شد کلمات هم‌معنی که گویای معنای درست مطلب بود صحیح فرض شود. جدول زیر نمرات دانش‌آموزان را نشان می‌دهد.

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد نمرات فراگیران مورد آزمون در تکمیل کردن ۵۰ جای خالی طراحی شده مطابق فرمول کلوز بین ۶۰ تا ۱۰۰ درصد بوده است. میانگین نمرات آنان ۷۴/۱۵ از سقف نمره ۱۰۰ می‌باشد. تجزیه و تحلیل اطلاعات پس از قرار دادن در محور کلوز نشانگر این است که ۷۴/۱۵ درصد پاسخ‌های دانش‌آموزان درست بوده است، بنابراین مطابق محور کلوز چون سطح پاسخ‌های صحیح دانش‌آموزان بین ۶۰-۱۰۰ درصد می‌باشد می‌توان نتیجه گرفت که مطالب محتوای مورد ارزیابی در سطح مستقل و خودآموز است.

نتیجه‌گیری

تجزیه و تحلیل محتوا، یک روش تحقیق است که برای شناسایی الگوهای موجود در ارتباطات ضبط‌شده استفاده می‌شود. برای انجام تجزیه و تحلیل محتوا، شما باید داده‌ها را به طور منظم از مجموعه متون خاصی جمع‌آوری کنید که این داده‌ها می‌توانند به صورت نوشتاری، شفاهی یا تصویری باشند. تجزیه و تحلیل محتوا هم

فهرست منابع

ستایش، حسن (۱۳۸۵). ساختار محتوای کتاب درسی دانشگاهی با رویکرد کوش محور در کتاب درسی دانشگاه محور: ساختار و ویژگی‌ها (جلد اول)، *اولین همایش بین‌المللی کتاب درسی دانشگاهی*: نشر سمت، ۳۷۰-۳۸۹.

سمیعی، اعظم، افضل‌خانی، مریم (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کتاب هدیه‌های آسمانی پایه‌ی سوم ابتدایی از منظر فعال و غیرفعال بودن براساس روش ویلیام رومی در سال تحصیلی ۶۹-۶۸ فصلنامه پژوهش‌های برنامه درسی، دوره سوم، شماره ۲: ۱۳۶-۱۱۹.

عابدینی بلتورک، میمنت. نیلی، محمدرضا (۱۳۹۳). تحلیل جایگاه سازنده‌گرایی به عنوان رویکرد نوین: یادگیری در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، *مجله پژوهشی در برنامه‌ریزی درسی*، سال یازدهم، شماره ۱۳: ۱۷-۶.

عطاران، محمد (۱۳۸۳). جهانی شدن و تاثیر آن بر اهداف تعلیم و تربیت، *مجموعه مقالات اولین همایش ملی جهانی شدن و تعلیم و تربیت*، دانشگاه تهران: انتشارات امور خارجه.

فضل‌الهی، سیف‌اله (۱۳۹۸). روش‌شناسی تحلیل محتوا با تاکید بر تکنیک‌های خوانایی‌سنجی و تعیین ضریب درگیری متون. *فصلنامه پژوهش*، سال سوم، شماره اول، بهار و تابستان، ص ۷۱-۹۴.

کاکاوندی، مهنوش. (۱۳۷۹). ارزشیابی محتوای کتاب‌های درسی فارسی اول تا سوم ابتدایی (جدیدالتالیف) براساس روش ویلیام رومی، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

کانت، امانوئل (۱۳۸۶). تعلیم و تربیت، ترجمه محمد حسین شکوهی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

کریمی، زهره. اسدیگی، پژمان (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه‌ی اول ابتدایی براساس تکنیک ویلیام رومی و حیطه شناختی بلوم، *مجله پژوهشی در برنامه‌ریزی درسی*، سال دهم، شماره ۱۰: ۱۷۹-۱۶۲.

معروفی، یحیی و یوسف‌زاده، محمدرضا (۱۳۸۸). تحلیل محتوا در علوم انسانی (راهنمای عملی تحلیل کتاب‌های درسی). همدان: سپهر دانش.

یعقوبیان، اعظم، (۱۳۷۷). بررسی محتوای کتاب جغرافیای دوره پیش‌دانشگاهی براساس تکنیک ویلیام رومی، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*: دانشگاه علامه طباطبایی.

ابراهیم‌زاده کیا کلایه، محسن (۱۳۷۸). تحلیل محتوای کتاب تعلیمات تجربی سوم ابتدایی براساس طبقه‌بندی فارسی و همکاران از هدف‌های رفتاری در سطوح حیطه شناختی، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*: دانشگاه آزاد تهران.

افهمی، بنفشه (۱۳۸۵). بررسی مضامین و آموزه‌های سیاسی در کتاب‌های دوره ابتدایی، *فصلنامه پژوهش‌های تربیت اسلامی*. سال سوم، شماره ۲: ۲۸-۲.

آقازاده، احمد. (۱۳۸۵). اصول و قواعد حاکم بر فرایند تربیت شهروندی و بررسی سیر تحولات و ویژگی‌های این‌گونه آموزش‌ها در کشور ژاپن، *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، سال سوم، شماره ۱۷: ۶۶-۴۵.

آقازاده، احمد (۱۳۸۵). *مسائل آموزش و پرورش ایران*، تهران: انتشارات سمت.

جوادیپور، محمد (۱۳۷۴). بررسی نحوه‌ی تألیف کتاب‌های تعلیمات تجربی دوره راهنمایی تحصیلی براساس تکنیک ویلیام رومی در نظام آموزش و پرورش: دانشگاه علامه طباطبایی.

چیت‌ساز، محمدعلی (۱۳۸۹). *آشنایی با تدریس کتب هدیه‌های آسمان*، مشهد: انتشارات ضریح آفتاب.

دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی (۱۳۹۵). *راهنمای تدریس کتاب فارسی تجربی پایه‌ی سوم ابتدایی*.

دفتر تألیف کتاب‌های ابتدای و ابتدایی نظری (۱۳۹۵). *فارسی تجربی پایه‌ی سوم ابتدایی*.

دهقانی، مهدی (۱۳۸۳). میزان فعال یا غیرفعال بودن کتاب هدیه‌های آسمانی و کتاب کار چهارم ابتدایی: تألیف جدید تعلیمات اسلامی. *دانشکده فارسی تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان*، سال چهارم، شماره ۱: ۲۲-۱.

رضایی، معرفت (۱۳۸۵). بررسی عوامل موثر در تعیین محتوای کتاب‌های تعلیمات دینی دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان استان آذربایجان، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

Attaran, Mohammad. (2004). Globalization and its impact on the goals of education and training, Proceedings of the First National Conference on Globalization and Education, *University of Tehran: Foreign Affairs Publications*. (In Persian).

Author's book of elementary and elementary theoretical books. (2015). *Experimental Farsi of the third grade of elementary school*. (In Persian).

Chit Saz, Mohammad Ali. (2010). *Familiarity with teaching the books of Heaven's Gifts*, Mashhad: Zareeh Aftab Publications. (In Persian).

Dehghani, Mehdi. (2004). The degree of activeness or inactivity of the Heavenly Gifts book and the 4th elementary workbook: the new compilation of Islamic teachings. Persian Faculty of Education and Psychology, *University of Isfahan, fourth year*, number 1: 1-22. (In Persian).

References

Abedini Beltork, Mayment. Nili, Mohammadreza. (2013). Analyzing the position of constructivism as a new approach: learning in elementary school textbooks, research journal in curriculum planning, year 11, number 13: 6-17. (In Persian).

Afemi, Banafsheh. (2006). Investigating political themes and teachings in elementary school books, *Islamic Education Research Quarterly*. Year 3, Issue 2: 2-28. (In Persian).

Aghazadeh, Ahmed. (2006). *Iran's education issues*, Tehran: Somit Publications. (In Persian).

Aghazadeh, Ahmed. (2006). The principles and rules governing the process of citizenship education and the review of the evolution and characteristics of such education in Japan, *Educational Innovation Quarterly*, third year, number 17: 45-66. (In Persian).

- Ebrahimzadeh Kia Kalaye, Mohsen. (1999). Content analysis of the third elementary experimental education book based on Farsi and colleagues' classification of behavioral goals in cognitive domain levels, master's thesis: *Azad University of Tehran*. (In Persian).
- Fazl Elahi, Saif Elah. (2018). Methodology of content analysis with emphasis on readability techniques and determination of engagement coefficient of texts. *Research Quarterly, third year*, first issue, spring and summer, pp. 71-94. (In Persian).
- Javadpour, Mohammad. (1995). Investigating the method of writing experimental teaching books for middle school based on William Rumi's technique in the education system: *Allameh Tabatabai University*. (In Persian).
- Kakavandi, Mahnoosh. (2018). Evaluating the content of first to third primary Persian textbooks (newly authored) based on William Rumi's method, master's thesis, Tehran: *Islamic Azad University*, Central Tehran branch. (In Persian).
- Kant, Emmanuel. (2007). *Education and training, translated by Mohammad Hossein Shakohi*, Tehran: Tehran University Press. (In Persian).
- Kerami, Venus. Asadbeigi, Pejman. (2012). Analysis of the content of the first-grade Persian book based on William Rumi's technique and Bloom's cognitive domain, *research journal in lesson planning*, 10th year, number 10: 162-179. (In Persian).
- Maroufi, Yahya and Yousef-zadeh, Mohammad Reza. (2008). *Content analysis in humanities (a practical guide to analyzing textbooks)*. Hamedan; Sefer Danesh
- Office of planning and authoring textbooks. (2015). *Teaching guide for experimental Farsi book for the third grade of elementary school*. (In Persian).
- Rezaei, Marafet (2006). Investigating the effective factors in determining the content of religious education books of elementary school from the point of view of teachers of Azerbaijan Province, Master's thesis, Tehran: *Islamic Azad University*, Central Tehran branch. (In Persian).
- Samii, Azam, Afzalkhani, Maryam. (2012). Analysis of the content of the book Heavenly Gifts of the Third Grade of Elementary School from the perspective of being active and inactive based on William Rumi's method in the academic year 2016-2018, *Curriculum Research Quarterly*, third period, number 2: 119-136. (In Persian).
- Setayesh, Hassan. (2006). The content structure of university textbooks with an exploration-oriented approach in university-oriented textbooks: structure and characteristics (Volume 1), *the first international conference on university textbooks: Semat Publishing*, 370-389. (In Persian).
- Yaqoubian, Azam, (1998). Examining the contents of the pre-university geography book based on William Rumi's technique, *master's thesis: Allameh Tabatabai University*. (In Persian).